

מחשבה למעשה
בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

אלא אג הכה // הפלגה והקפאה נמצאים הפלג <

פגשג הפגוע // עמל הגנה <

דיבור אמעשה // אשה"ר הפנוי ואלא הפנוי <

את העלון נתן אקרא גמ כהמפג www.kollel.org.il

הרב ישעיהו וולס

הקשו וחלקו הרמב"ן והסמ"ג והסמ"ק והרשב"א ועוד ראשונים על דעת בעל התרומה והרבו להוכיח שאין לחוש באופן זה משום נולד אלא טעם הגמרא הוא מפני גזירת סחיטת פירות או משום שדמי למלאכה. וישנם ב' נפק"מ בין שיטות הראשונים. האחת, בגוף הדין שם שמותר ליתן לתוך הכוס האם הוא גם כשהכוס ריקה וכל עוד לא מרסק בידיים שרי וכן היא שיטת רוב הראשונים או שמא דווקא כשיש שם משקה אחר שמתבטל בתוכו ואינו ניכר אך בלא"ה אסור משום נולד וכן היא דעת בעל התרומה המובאת לעיל. והשניה, שלדעת בעל התרומה האיסור לא נאמר דווקא בקרח אלא אסור ליתן מאכל עם שומן רב במקום שהמאכל ימיס את השומן ויווצר בכך הרבה שומן ואע"פ שיקפיד לעשות זאת באופן שלא יהא בו איסור בישול מ"מ אכתי אסור משום נולד וכדלעיל. וכדעת בעל התרומה כן גם דעת הרא"ש לאסור אך רוב הראשונים התירו ולא חששו לאיסור נולד.

ולעניין הלכה כתב בשו"ע או"ח סימן ש"כ סעיף ט' שאין מרסקין שלג וברד אך מותר ליתן לתוך כוס שיש בו משקין וכן מותר ליתן כנגד החמה וכנגד המדורה כדי שיפשרו ואף בלא משקין וזהו כדעת רוב הראשונים דלא חששו בזה לאיסור נולד וכל שלא מרסק בידיים שרי משום דאין לחוש לסחיטת פירות או לסרך מלאכה וכן פסק השו"ע סי' ש"ח סט"ז שמותר ליתן מאכל שיש בו הרבה שומן קרוב לאש ואע"פ שהשומן נימוח ומצטבר בכלי אין לאסור. אמנם הרמ"א שם הביא את דעת בעל התרומה המחמירה בזה וכתב "ונהגו להחמיר, ומיהו במקום צורך יש לסמוך על סברא ראשונה" וביאר המשנה

שאל את הרב

הפשרת והקפאת נוזלים

בימי הקיץ החמים נפוצות שאלות לגבי הפשרת והקפאת נוזלים ונביא כמה דוגמאות מהשאלות שנשאלו.

א. האם מותר לאדם להפשיר בקבוק קולה ששכח במקפיא וקפא?
ב. האם מותר לרסק ולרכך איגלו לילד קטן על מנת שיהיה לו נוח לאוכלו כך?
ג. האם בהפשרת שקית חלב לצורך האכלת תינוק יש משום איסור נולד?
ד. האם מותר לעשות קוביות קרח בשבת? וכמו"כ האם מותר לשים קוביות אלו בתוך הכוס?

תשובה: במסכת שבת דף נ"א ע"ב מבואר בברייתא "אין מרסקין את השלג והברד כדי שיזובו מימיו אבל נותן הוא לתוך הכוס ולתוך הקערה ואינו חושש" ובגמרא שם לא נתבאר טעם האיסור ונחלקו בטעם האיסור הראשונים

דעת רש"י שטעם האיסור הוא כיון שכאשר מרסק "דמי למלאכה שבורא המים האלו" וכאשר נותן הוא לתוך הכוס של יין הוא נמס מאליו ולכן מותר. אמנם בר"ן וברמב"ם מובא טעם שונה שהוא גזירה שמא יבוא לסחוט פירות העומדים למשקין וזהו איסור תורה משום מלאכת דישה וממילא היכא שלא מרסק בידיים אלא נימוח מאליו מותר כיון דאין מקום לגזור אטו סחיטת פירות. ובספר התרומה מביא טעם שלישי שאסור לעשות זאת משום נולד ולא דווקא היכא שעושה בידיים אלא אפילו נימוח מאליו ג"כ יהא אסור וכל מה שהגמרא הנ"ל התירה היינו דווקא במקום שיש כבר מים בתוך הכוס וממילא המים הזבים אינם ניכרים שמיד מתערבים הם במשקה ומתבטלים. וכבר

ברורה את דבריו שבמקום צורך יש להתיר לעשות כן אפילו לכתחילה ובדיעבד מותר אפילו שלא במקום צורך.

הוצאת קוביות קרח בשבת: מפני חומרת הרמ"א המובא לעיל נהגו בני אשכנז שלא להוציא קרח מהמקפיא בשבת כדי שימס אא"כ נותנים אותו לתוך כלי שיש בו כבר משקה ולכן מפני פסיקתו של הרמ"א נהגו בני אשכנז כאשר מוציאים קרח מהמקפיא ומגישים אותו לסועדים בשולחן ליתן מעט מים בכלי כדי שכאשר הקרח יופשר יתערב הוא מיד במים. אמנם הנוהגים כמין השו"ע מתירין להוציא הקוביות אף בלא משקה.

הקפאת קוביות קרח בשבת: נהגו בני אשכנז שלא לעשות קוביות הקרח בשבת שכשם שיש איסור בלהפשירו כן יש איסור להקפיאו אם לא במקום צורך גדול וכמו שכתב הרמ"א אך לבני עדות המזרח הנוהגים כדעת מרן השו"ע יש להתיר אף להקפיא כשם שמותר להפשיר [ובשאר מאכלים לכו"ע שרי להפשיר ולא נאמר האיסור אלא רק במשקים].

הוצאת בקבוק שקפא בשבת: אמנם גם לדעת השו"ע שהבאנו שלא חשש לאיסור נולד, אסור לרסק בידיים ולכן בקבוק שקפא לגמרי וכעת רוצה להוציאו או להפשירו וכדי לזרז את ההפשרה רוצה להכות בבקבוק או להטיח אותו באבן וכדו' אסור לכו"ע ואפילו במקום צורך.

אם בקבוק זה לא קפא לחלוטין ויש בו מים אזי מותר

להוציאו כדי שיופשר מאיליו לכו"ע שהרי מה שנמס מיד מתערב במים. וכאשר ישנם משקים בבקבוק ורוצה לעשות מעשה בידיים לרסק את שאר הקרח יש לדון האם מותר כיון שהקרח שנמס- מיד מתערב במים. ומבואר במגן אברהם סימן ש"כ סקי"ג דהרמב"ן והר"ן ועוד ראשונים שמותר. ואף לסוברים שאסור משום גזירה שמא יסחוט פירות העומדין למשקין אעפ"כ באופן זה מותר כיוון שכל האיסור הוא מדרבנן ולא גזרו חכמים באופן שלא ניכר המשקה שיוצא שהרי הוא מתערב במים. אמנם כתב המג"א שמשלשן השו"ע משמע שאסור זאת ולא התיר אלא האופן שנימוח מאליו. ובמשנה ברורה בסימן ש"כ ס"ק ל"ד מביא בשם יש מקילין את הדעה שמותר אפילו לרסק בידיים כאשר נמס לתוך משקה אמנם בשעה"צ סימן שי"ח ס"ק קמ"ו כתב שטוב להחמיר לכתחילה שגם מלשון השו"ע בסימן ש"כ משמע שאסור.

היוצא מדברינו הנ"ל: כשאדם שם בקבוק מיץ במקפיא ורוצה להוציאו יש לחלק בין אם הוא קפוא לגמרי או שיש בו משקה, שאם יש בו משקה מותר לכו"ע להוציא ולהשתמש בו אחר שהופשר שהרי כבר בגמרא מפורש שנותן הוא לתוך הכוס ואינו חושש. ואם קפא לחלוטין, לדעת הרמ"א אסור ולדעת השו"ע מותר. אך לכו"ע אסור להכותו ולהפשירו בידיים. אלא שאם יש בו מעט משקה ורוצה להכותו בידיים הבאנו לעיל שהמג"א מתיר והמשנ"ב אוסר לכתחילה.

ריסוק איגלו: לפי הנזכר לעיל יש לאסור לרסק איגלו

"שבעה שבועות אלה, כיוון שהם גאויה פנפג כא השנה אשבע או חס ואלום ארזון, והם נפגמים ארזון לא הככה או חס וחלילה קאלה אכל השנה כואה... אכך נגעו (הימים) אספירה מן העומר אראו כמה מן הימים האלה שבין קציר אקציר, כהר יצאו אלא הפולענה והם גמתיים היו ויגפאל אליהם גמתיים יהיו כואם עד סוף ספינגם, שיכאה קציר חיטים וגבוא אהם הככה ושבע וחיים אכל העומר ככא השנה... כיוון שהימים ימי הגבירות הדינים ונמשכים חמישים יום רצופים, על כן גדולה החרדה שכולם יעברו בשלום..." (ספר הגודעה ע' נח"ה)

שהרי זהו דין הגמרא ממש אלא שאם יש באיגלו מעט מים שוב באנו לנידון זה של הראשונים המובאים במ"א ואולי לצורך קטן יש להקל, ויעשה שאלת חכם. **הפשרת שקית חלב:** בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק י' הלכה ה' והערה י"ח שם) כתב, שאם יש לו במקפיא שקית חלב ורוצה להוציאה כדי שתופשר אף לדעת הרמ"א מותר. שכל מה שאסר בעל התרומה משום נולד הוא דווקא בקרח שהופך למים, שבעודו קרח הוא שונה לגמרי מכאשר הוא מים ושימושי הדברים הם שונים לחלוטין, אבל חלב שהוא משקה חשוב וגם כאשר הוא קפוא אנו רואים אותו עדיין כמשקה חלב ולא כמוצר אחר הילכך אין להחשיבו כשמופשר לנולד ומותר לכו"ע והדבר דומה במקצת

להקפאת מאכל והפשרתו.

ולפי"ז היה נראה להתיר כה"ג גם במיצים כגון קולה ועוד משקים חשובים מאותה הסברא ויש לדון וצ"ע. אמנם בוודאי היתר זה לא מתיר לרסקו בידיים אלא להוציא מהמקפיא כדי שיופשר אף לדעת האוסרים. **חלב שאוב:** וכן הדין בחלב אם שאוב שרוצה להפשירו ונותן כוס עם החלב לתוך כלי אחר שיש בו מים [ואם המים חמים יש להקפיד על דיני בישול] שמותר אע"פ שאין החלב מתערב עם משקה אחר כפי שנכתב לעיל לגבי שקית חלב אלא שמקרה זה יש להתיר בוודאי אף בלא סברא זו שהרי גם הרמ"א לא אסר אלא במקום שאין צורך ואין לך צורך גדול מזה להאכיל תינוק רעב.

הרב יצחק הלר

פרשת שבוע

עמל התורה

פרשתינו מתחילה בפסוק 'אם בחוקתי תלכו' (ויקרא פרק כ"ו פסוק ג') וביאר על כך רש"י "שתהיו עמלים בתורה". ב' דברים התחדשו כאן: א. העמל הינו חוק דהיינו גזירת מלך (כפי שביאר רש"י י"ח ד'). ב. העמל מוגדר כהליכה.

והנה רש"י סתם כאן, ופירש בהמשך הפרשה בתחילת התוכחה מהו אותו העמל, וזה לשונו: "ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה לדעת מדרש חכמים". ועדיין יש להעמיק מדוע מדרש

החכמים דווקא קרוי עמל? ומדוע הוא חוק? עוד יש לתמוה בשינוי לשון התורה שבתחילה ה'חוק' הוא העמל ובהמשכה ה'שמיעה' היא העמל?

והנה אם נרצה לבאר עמל מהו נתבונן ונבחין שאדם העמל הינו בעל יעד ומטרה. יגע הוא וטורח, מעמיק וחוקר למען תכלית. מטרה זו נקבעת במחשבתו קודם

המעשה והיא היא רצונו. כלומר רצון האדם לתכלית הסופית היא מטרתו. היא המגדירה את עמלו והיא הנותנת לעמל את שמו. שכן האדם העמל ללא תכלית ורצון אין זה עמל כי אם 'פרך' רק האדם הבוחר וטורח למען קיום רצונו בפועל הוא העמל!

מעתה נבין מדוע דווקא ההליכה באה לבטא את העמל שכן הליכה כשלעצמה אין בה משמעות כי אם ההליכה ל.. אדם אינו הולך, אלא הולך ל.. מעתה נפתח לנו פתח כי עמל התורה לכשעצמו הינו חיובי במידה והוא אכן מוביל למען

כי אמנם לימוד התורה ומצוותיה קדוש ונשגב אך כאשר נרצה לדלות ממנה את רצון ה', קבע ה' שדווקא במדרש ובתורה שבעל פה נמצא את מבוקשנו לאות כי להבין רצון ה' מצריך עמל ויגיעה.

תכלית.

תכלית זו רש"י מפרש לנו שהיא מדרש החכמים ועדיין יש להבין מדוע דווקא הוא תכלית העמל. מדוע לא עצם העמל לקיום המצוות דיה להיקרא עמל? ומכאן אנו נדרשים להעמיק בשאלה שפתחנו בה מדוע שינתה תורה לקרוא לעמל 'שמיעה'?

התורה שבע"פ נתבאר לנו מהו רצון ה' הן באופן קיום המצוות הפשוט והן בעומק של טעמי המצוות ותכליתם.

אם נכונים הם הדברים לא נשאר ללבן אלא מדוע העמל הינו חוק?

עומק נוסף מתגלה לנו כאן. שכן כשנעמיק במושג 'חוק' נבחין שלא רק הבנת המצווה נשמטת אלא יש כאן גדר אחר במצווה שכן חוק קובע שקיום הדבר ייעשה למען תכלית אחת, למען קיום רצון המצווה. לא הבנת האדם תחייבו אלא רצון ה', רצון ה' טהור ללא נגיעתו האישית של האדם.

לימדנו תורה שלא רק שעמל האדם יהיה למען תכלית שמיעת רצונו הפנימי אלא שזהו יהיה הרצון היחידי בלימודה!

ישאל אדם את עצמו, מהי מטרתו? לשם מה אני עמל? מה ה' חפץ ממני? בעמל זה טמון מקור הברכה שכן 'אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה וגו'.

והנראה שכאן רמזה לנו התורה את עומק הענין. כי אמנם לימוד התורה ומצוותיה קדוש ונשגב אך כאשר נרצה לדלות ממנה את רצון ה', קבע ה' שדווקא במדרש ובתורה שבעל פה נמצא את מבוקשנו לאות כי להבין רצון ה' מצריך עמל ויגיעה. עומק הדבר מופנם בלשון התורה 'שמיעה' כי שמיעה בתורה איננה רק שמיעת האוזן אלא גם הפנמת העניין וקבלתו, שמיעת הלב. כלומר תכלית העמל היא ה'שמיעה' שמיעת רצון ה', רצון ה' המסתתר בתוך המצוות, אב המבקש מבנו כוס מים, הרי שהינו מבקש כוס מים, אך עיקר רצונו לקבל כבוד ואהבה מבנו. ציווי ה' במצוותיו טומן עומק שכן אף שהמניח תפילין קיים המצווה אך המקדש מחשבתו קיים רצון ה'! הנמנע מלעשות מלאכות האסורות שבת קיים המצווה, אך המקדשו ומנצלו ללימוד ותענוג על ה', הוא המקיים רצון ה'! - "אחת דיבר אלוקים שתיים זו שמעתי" (תהילים פרק ס"ב פסוק י"ב).

נבין עתה שמדרש החכמים הוא העמל. כי רק ע"י

הרב אהרון דואר

דיבור למעשה

לשה"ר בפניו ושלא בפניו

דהו אם המספר היה מוכן לספר זאת גם בפניו, או שמא אין חילוק וגם בכזה מקרה אסור.

תשובה: יונתן צודק. ואסור היה לדוד לספר לשון הרע על שכנו, אפילו שלא היה נמנע לספר זאת גם בפני שכנו. מקורות: כותב החפץ חיים (הלכות איסורי לשון הרע כלל ג הל"א): "כמה גדול איסור לשון הרע, שאסרתו תורה אפילו על אמת ובכל גונו, דלא מבעי אם הוא שומר את עצמו לספר עליו בסתר ומקפיד על זה שלא יתגלה לו, דאסור, שעל ידי זה מקבל על עצמו גם ארור, כמה דכתיב "ארור מכה רעהו בסתר", אלא אפילו אם הוא משער בעצמו שהיה אומר דבר זה אף בפניו, או שהוא מספר לשון הרע על חברו בפניו ממש, גם כן אסור, ולשון הרע מקרי.

שאלה: דוד ויונתן שני חברים שנפגשו ברחוב ועמדו לדבר. תוך כדי הדיבור, דוד מתחיל לספר ליונתן על שכנו יוסף, אל תשאל אומר דוד ליונתן, כמה צרות יוסף עושה לי... כל יום יש לו תלונה אחרת עלי, פעם על הילדים שלי שלא מפסיקים להרעיש, ופעם אחרת הוא מתלונן על המוזיקה שנשמעת מביתי שהיא לא לרוחו.. בקיצור שכן רע. תוך כדי הסיפור, יונתן מנסה להסות את דוד, ולומר לו חבל שאתה מספר לי, זה ממש לשון הרע, אתה עובר בסיפור על כמה וכמה איסורי תורה. עונה לו דוד, מה פתאום לשון הרע, תראה שאפילו אם יוסף שכני היה עובר כאן, הייתי ממשיך לספר את הסיפור.

מי צודק, האם דוד שמותר לספר לשון הרע על מאן

